

A hírlapbibliográfiákról.¹ A hírlap- illetve folyóiratbibliográfiák összeállításánál tulajdonképpen két felfogás áll egymással szemben, a szelektáló és a mechanikus. Az első a lapok egyedenkénti elbírálását tartja helyesnek, vagyis, hogy a bibliográfus minden lapról azt írja meg, ami arra a lapra nézve a leglényegesebb, tekintet nélkül arra, hogy a többi lapnak milyen adatait tüntette fel. A mechanikus felfogás viszont a szigorú következetességet ajánlja.

Szelektáló bibliográfia például a Comité International des Sciences Historiques történeti hírlapbibliográfiája, mely csak akkor tünteti fel a kiadót, ha az nevezetes történeti szerepet játszó személy volt, vagy ha ő adta meg a lap politikai irányát. (Ez a bibliográfia szakbibliográfia, tehát természetes, hogy válogat.) Míg a mechanikus elveken felépült WÜNSCHER FRIGYES: „*Csonkamagyarország sajtója*“ című bibliográfia minden laptulajdonost felvesz, ha nevük a lapon fel van tüntetve.

Egy szelektáló bibliográfia például csak azokat a szerkesztőket tünteti fel, akik ténylegesen szerkesztik a lapot. (Ennek megvan az értelme annyiban, hogy néha, mint például nálunk is 1914 után, divatban volt úgynevezett „sitzredaktőröket“ alkalmazni felelős szerkesztők gyanánt, akik csupán a sajtójogi felelősséget vállalták, de a szerkesztésben nem vettek részt.) A mechanikus elvek alapján felépült 1936. évi nemzeti hírlapbibliográfia, mely az Országos Széchényi-Könyvtár kiadásában most van sajtó alatt, viszont csak a felelős szerkesztőket tünteti fel s csak ezek nem létében a szerkesztőket. (S ez szintén megokolt, mert ma már nálunk a sitzredaktőr-rendszer kiment a divatból s így maguk a felelős szerkesztők szerkesztik a lapokat.)

Alcímek esetén a szelektáló bibliográfia például csak azokat az alcímeket veszi fel, melyek közelebből meghatározzák a lap tartalmát, míg egy mechanikus bibliográfia vagy minden alcímet feltüntet, vagy egyet sem.

Természetesen mindkét irányzatnak megvan az előnye és a hátránya. A szelektáló bibliográfia sok felesleges adatot elhagyhat és sok művelődéstörténeti adatot őrizhet meg az utókor számára, mikor például az „*Új Idők*“-ön feltünteteti HERCZEG FERENC, vagy a „*Magyar Nyelv*“-en MELICH JÁNOS nevét, aki a címlapon csak, mint közreműködő szerepel, de nagy hibája, hogy a válogatás a bibliográfusra van bízva. A bibliográfia elsősorban segédeszköz s így nagy baj, ha a bibliográfus olyan adatokat vesz fel, melyek a kutató számára lényegtelenek, s még nagyobb baj, ha esetleg elhagy olyan adatokat, melyek a kutató számára fontosak.

¹ Elhangzott a Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesülete 1939. évi június 6–8-án tartott kongresszusán.

A mechanikus elveken felépült bibliográfiának is vannak hátrányai, így például, hogy több művelődéstörténeti adatot kénytelen elhagyni, de megvan az a nagy előnye, hogy a kutató maga válogathat. Egy ilyen bibliográfiáról, mivel következetes, a kutató mindig tudja, hogy mit kereshet benne és amit keres, azt meg is találja.

Mi a mechanikus bibliográfia hívei vagyunk, de azért a szelektáló létjogosultságát is elismerjük, sőt el tudunk képzelni olyan bibliográfiát is, mely egyik adatát az egyik, másik adatát a másik elv szerinti konstruálja meg, de ez csak a bibliográfia egyöntetőségének rovására mehet. Az ilyen bibliográfiával szemben a kutató tanácstalanul áll.

Természetesen az volna a tökéletes bibliográfia, amelyik ezt a két elvet össze tudná egyeztetni, csak hogy ehhez magukat a hírlapokat kellene megreformálni. Történtek ugyan már bizonyos lépések ebben az irányban, így az 1914. évi XIV. tc. 5. §-a kimondja, hogy az időszaki sajtótermékek kötelesek a kiadó, felelős szerkesztő, nyomda nevét és a lap megjelenési helyét feltüntetni. Ez azonban nem elég, mert hiszen a törvény ezt részint a sajtójogi felelősség megállapítása, részint a kötelepéldánybeszolgáltatás ellenőrzése céljából írja elő és nem a bibliográfiák szempontjából. Az új sajtótörvény (1938. évi XVIII. tc.) azonban végrehajtási utasításában (1938. évi 4950. M. E. sz. rendelet I. fejezet 2. §-a) előírja, hogy lapengedély kérésénél a lapok kötelesek bejelenteni a kiadó nevét és lakóhelyét, a lap címét, esetleg alcímét, tartalom szerinti jellegét, megjelenésének helyét, időszakait, felelős szerkesztőjének nevét és lakóhelyét, egy-egy lapjának centiméterekben meghatározott szélességi és hosszúsági méretét és lapszám szerinti terjedelmét, az előállítására felhasznált papír minőségét, előállításának módját (nyomdai sokszorosítás, magasnyomás stb.), az előállító vállalat és tulajdonosa nevét és telephelyét, s végül a községet, ahonnan az új lap terjesztését megindítják. Mennyire megkönnyítené a bibliográfus és a kutató munkáját, ha a most készülő sajtótörvény kötelezné a lapokat, hogy ezeket az adatokat címlapjukon is feltüntessék!

MOKCSAY JÚLIA.

néhai Dr. Szalay József szegedi m. kir. rendőrfőkapitány, híres bibliofil könyvtárának október 26—október 31-e közt volt az aukciója a m. kir. Postatakarékpénztár Árverési Csarnokában. Tízezer kötetes könyvtárából 1430 (ezernégyszázharminc) tétel szerepelt az aukció katalógusában, tehát a pompás magyar könyvtárnak csekély része, töredéke, gyűjtők, szakértők által kiválogatott értékek után a maradék, a könyvtár roncsa, amelybe szórványosan tévedtek bele ritkább darabok. Csokonai, Petőfi, Arany és a többi magyar klassziku-